

*ОСВІТА І ВИХОВАННЯ
У КИЇВСЬКІЙ РУСІ*

БРАТСЬКІ ШКОЛИ

-
1. *Дохристиянські виховні традиції*
  2. *Освіта і виховання в добу розквіту Київської Русі*
  3. *Пам'ятки педагогічної думки*
  4. *Братські школи*
  5. *Зміст освіти і виховання у братських школах*
-

Дохристиянські виховні традиції

**Археологічні
знахідки свідчать, що
письменними були
як князі, так і прості
люди: ремісники
карбували на
виробах власне ім'я,
підписи також мають
прясла для веретен,
глиняний посуд,
дерев'яні бочки,
шевські колодки**

Дохристиянські виховні традиції

- **М.Грушевський стверджував, що власне княжа доба розпочалася задовго до прийняття християнства в Київській Русі – у VII – VIII ст. н.е. Процес об'єднання праукраїнських племен завершився у IX ст. створенням могутньої держави. Перші київські князі разом із вирішенням важливих політичних і військових проблем державотворення опікувалися розвитком науки і освіти.**
-

Східні слов'яни створили свою систему виховання, яка відповідає розвитку продуктивних сил, поділу праці, шлюбно-сімейним відносинам. У період матріархату та екзогамії дітей до 5-6 років виховувала мати, пізніше хлопчиків віддавали до спільних чоловічих жител, дівчаток – до жіночих, де їхніми наставниками ставали брати і сестри по матері.

Прокопій Кесарійський (VI ст.) виділив такі рис
слов'ян, які відображали особливості виховання:

- загострене почуття общинності та справедливості;
- релігійність;
- стійка віра у Верховного Бога;
- віра в магію;
- моральність;
- військова підготовка;

Візантієць **Маврикій** відмітив такі якості:

- свободолюбство;
  - мужність;
  - загартованість;
  - легко переносять спеку, холод, дощ, недостачу їжі.
-

- З утвердженням патріархату відбувся перехід від безладних зв'язків до одношлюбної сім'ї – моногамії. Чоловічі й жіночі житла трансформувалися у так звані будинки для молоді, куди батьки віддавали своїх дітей на виховання.
- Виховання в роді ставило за мету підготовку сильного і вправного орача, мисливця, воїна, а жінки – здатної не лише ткати і прядсти, а й за потреби дати відсіч ворогові

-
- Тогочасна народна педагогіка чітко визначила послідовність етапів раннього виховання дітей: період БАЯННЯ (від народження до 1,5-2 років) – спілкування матері з дитиною, основний виховний засіб – колискова;
  - ПЕСТУВАННЯ (1,5-2 – 5 років) – спеціально призначені з роду пестуни і пестунки виховували дітей, залучаючи їх до дитячих ігор;
  - Період набуття трудових навичок та оволодіння нормами моральної поведінки (5-10 років) – провідним засобом виховання була праця: випасання худоби, участь в оранці, збирання ягід та плодів.
-

Дохристиянські виховні традиції

Від народження і до 3-4 років дитина знаходилась під опікунством матері. Історично значення слова “*дити*” - означає “годувати груддю”.

З 7 років переходили в групу “*отроків*”.

З 14 років – дитина – рівноправний член сім’ї.

З'являються слова, на позначення вікових груп:

- “дитя” – той, що годується груддю;
- “молодий” – дитина 3-6 років;
- “чадо” – дитина 7-12 років, що починає навчатися;
- “отрок” – підліток 12-15 років, що проходить навчання перед посвятою у дорослі члени роду.

Велика роль приділялася матері, звідси і значення слова “материй”- вихований матір'ю.

Отже, педагогіка східних слов'ян зародилася на стику двох культур - язичеської та християнської.

Історичне та генетичне формування давньоруської народності пов'язане з характером виховання у давніх слов'ян.

Мета і завдання виховання східних слов'ян:

- прищепити практичні вміння та навички;
- прищепити риси характеру, які б робили їх спроможними до трудової діяльності (навчали землеробській справі, володіти зброєю, полюванню на звіра, риболовству, пізніше – ремеслам).

Засоби виховання східних слов'ян:

- залучення дітей до посильної участі в праці;
  - приклад;
  - показ;
  - усні повчання;
  - покарання, навіть і тілесні (за лінощі, непокору, брехню).
-

- ІНІЦІАЦІЇ – завершальний етап виховання – система випробувань на фізичну зрілість і виробничу готовність.

Заклади для навчання і виховання у дохристиянську добу

Достовірної інформації з цього приводу не знайдено, проте умови для їх функціонування були: наявність писемності,

достатній рівень

розвитку

матеріальної і

духовної культури,

активні

міждержавні зв'язки

Освіта княжої доби

Князі Рюриковичі (Олег, Ольга, Ігор, Святослав) заклали підмурок державної освіти і виховання: до прийняття християнства існували, імовірно, школи грамоти, де дітей навчали писати, читати, рахувати, і ці школи були носіями хліборобської культури, народних вірувань і традицій.

ШКОЛИ ГРАМОТИ

Засобами навчання тут були фольклорні твори – казки, билини, приказки і прислів'я, пісні, легенди та перекази. Ці твори, що дійшли до нас в незначній кількості, стали д історичних свідчень.

Князь
Олег
879-914

Освіта княжої доби

- Для задоволення політичних і духовних потреб суспільства потрібні були грамотні люди, отже існували форми і способи їх підготовки, навчання

Освіта княжої доби

- Упорядкування саме в цей період слов'янської азбуки справило позитивний вплив на розвиток освіти, започаткувало написання і поширення книг

Освіта княжої доби

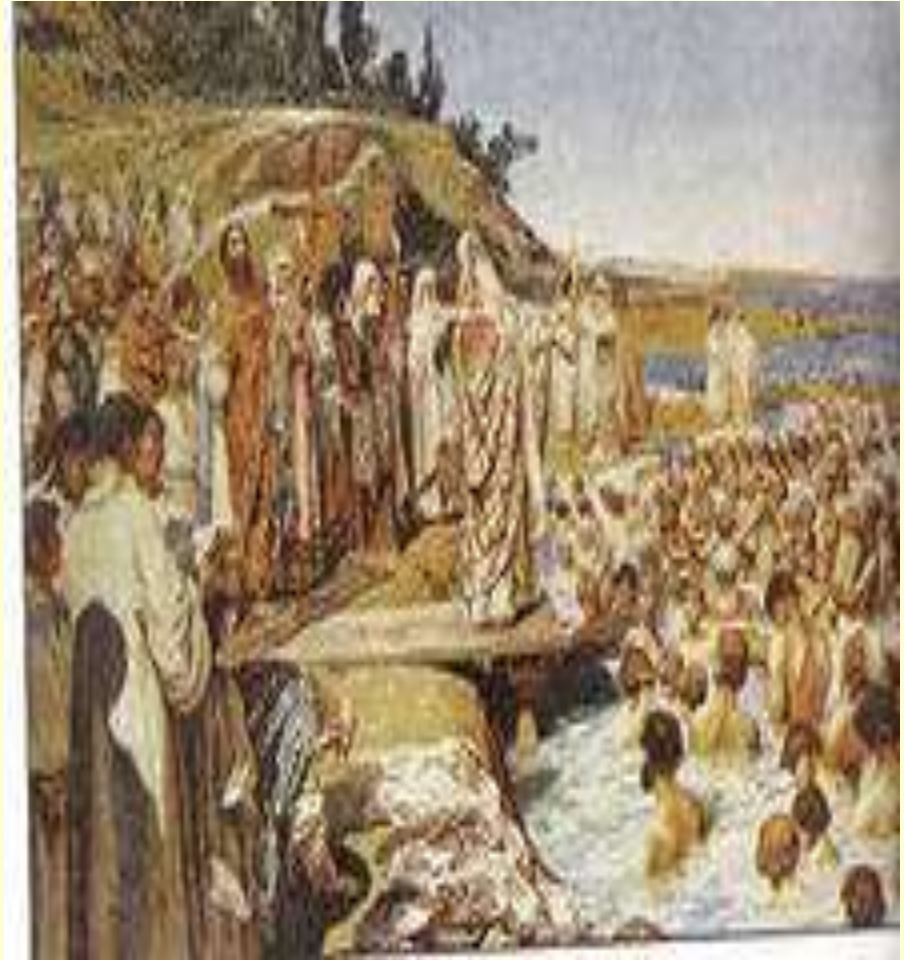
- **Проникнення на Русь християнства, число прибічників якого від часів Аскольда зростало, опосередковано долучало руський загаль до візантійської освіти і книжності;**
  - **Співіснування язичницької та християнської релігії визначило специфіку формування ідеології та духовного світу підростаючих поколінь**
-

Освіта в часи розквіту держави

- **Князь Володимир Великий, прийнявши християнство і утвердивши його в якості державної релігії, що сприяло рівноправному входженню Русі в коло європейських держав християнського світу, її консолідації і подальшому суспільному і культурному розвитку**
-

Прийняття християнства означало приєднання до високорозвиненої візантійської культури, яка зберегла надбання античного світу і передавала їх усім європейцям, адже саме в Давній Греції та Римі були закладені основи науки, філософії, політики, юриспруденції, естетики, літератури.

-
- Для зміцнення християнства і поширення греко-візантійської культури Володимир заснував у Києві школу для дітей вищих верств українського суспільства
  - Запис у літописі від 988 року, свідчить що Володимир почав “брати у знатных людей чад и отдавати на учение книжне”
-

-
- **Київська двірцева школа “книжного вчення”** була державним навчальним закладом і утримувалась за рахунок казни. У ній навчалось 300 учнів. Діти були ізольовані від домашнього спілкування з батьками, які могли чинити язичницький вплив, хоч і прийняли християнство.
  - “Книжне вчення” означало не просту письменність, а ґрунтовну на той час освіту. Вона полягала в опануванні граматики, богослов'я, філософії, риторики, математики, співів, іноземних мов, - знань, які становили основу вищої освіти у Візантії та на Заході.
-

-
- У школі “книжного вчення” готували освічених людей, здатних розв’язувати складні питання державного управління, внутрішньої і зовнішньої політики.
  - Термін “школа” увійшов у вжиток на Русі лише в XIV столітті, тому стосовно навчального закладу Володимира цей термін вживається умовно
  - В цей період при храмах почали виникати школи, в яких готували священників та майстрів високого фаху для спорудження та оздоблення церков
-

-
- **Школи книжного вчення відкривали при дворах удільних князів. І хоча в тих школах домінували схоластика, примітивні методики викладання, вишкіл, У Київській Русі було досягнуто високої грамотності населення, відбувався розвиток наукового знання**

-
- Перша *двірцева школа* була відкрита князем Володимиром у 988 р.
  - Основою змісту освіти були *сім вільних мистецтв* (наук): граматики, риторика, діалектика, арифметика, геометрія, астрономія і музика.
  - У літописі ці школи мали назву *школи книжкового вчення*.
  - У стінах Софії Київської (1037 р.) було засновано велику бібліотеку, майстерню - *скрипторій*, де перекладали та переписували книжки.
  - Історію та географію вивчали на основі “Повісті минулих літ”, юриспруденцію – за “Правдою Руською”, посібником з граматики служила “Книга Осьмичастинна” (про частини мови).
  - За рівнем освіти двірцеві школи наближалися до освітніх установ Візантійської імперії.
-

-
- **Монастирські школи відкривали при монастирях, у них навчалися ченці – майбутні священнослужителі. Як і в Європі, такі школи, засновані різними чернецькими орденами, поділялися на зовнішні (в яких навчалися миряни) і внутрішні (де навчалися майбутні монахи). Освіта була диференційованою: ченці із заможних родин опановували надбання тогочасної європейської школи і готувалися до високих посад у церковній ієрархії, простолюдини ж вчилися читати та писати і готувалися до службових відправ**
-

-
- Головну роль серед монастирів займала Києво–Печерська обитель.
  - Головне завдання монастирських шкіл - суворе аскетичне виховання підростаючого покоління.
  - Основний зміст освіти: покора, терпіння, відмова від радощів земного життя .
  - Основні посібники :
    - - праця Іоана Дамаскіна “Джерела знань”,
    - - “Ізборник” (1073 р.), що вміщував невеликі перекладені трактати наукового змісту,
    - - “Бджола” з філософськими афоризмами від часів Сократа до матеріаліста Демокрита.
  - Учні вивчали уривки з творів Аристотеля, Платона, Епікура, Плутарха, Софокла, Геродота та інших античних авторів.
-

Тривіум – граматика,
риторика, діалектика

Квадривіум –
арифметика,
геометрія, астрономія
та музика

- ці два цикли
становили *сім вільних
мистецтв* –
класичний необхідний
мінімум середньої
освіти у тогочасній
Європі

Постійна школа закритого типу працювала при Києво-Печерському монастирі. Навчання там здійснювалось методами систематичних настанов, повчань з окремих тем християнського вчення з подальшим обговоренням. На відміну від європейських шкіл, навчання проводилось рідною мовою. За прийнятим статутом до ченців висувалися суворі вимоги: сподвижницька діяльність, грамотність, щоденне спілкування з книгами, тлумачення складних і незрозумілих місць у церковних книгах менш досвідченим монахам і пастві

У школі Видубецького монастиря навчалися і миряни і майбутні монахи, яких готували до можливої учительської діяльності, вони мусили знати іноземні мови і живу розмовну, особливості навчання лічби й читання.

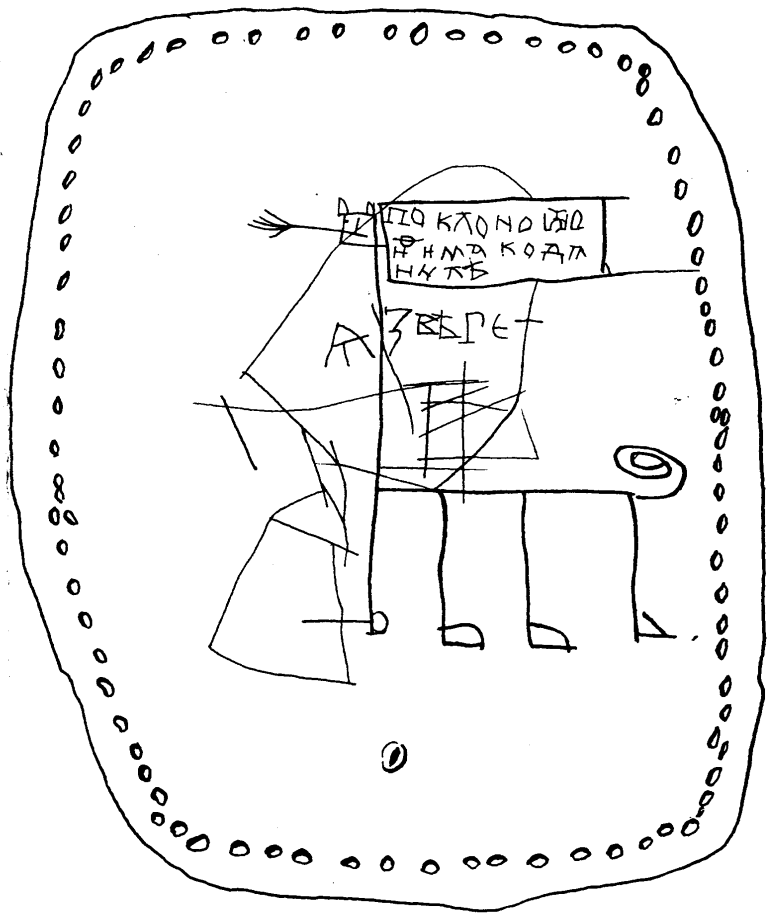
-
- Школи грамоти відкривали при церквах і утримували за кошти світських осіб. У них навчали дітей бояр, купців, лихварів, заможних ремісників. Навчання велося за спрощеною 32-буквеною абеткою. Використовуючи Євангеліє, Псалтир, Молитвослов та інші богослужебні книги, навчали практичним навичкам ведення діловодства, складання листів, договорів, цифрових рахунків. Вчителями були священнослужителі.
-

199

-
- Церковні школи давали початкову освіту та релігійне виховання, зміст освіти зводився до навчання грамоти, церковного співу, християнської моралі. Як і у всіх тогочасних європейських школах проповідували терпіння, покірність, аскезу. Певного терміну навчання не було, вчилися невеликими групами по 3-10 дітей. Успіх навчання значною мірою залежав від знань, здібностей, можливостей, особистого досвіду та моральних чеснот учителів
-

Табличка славянской нумерации
(славянские буквы приведены без титлов).

А = 1,	В = 2,	Г = 3,	Д = 4,	Є = 5,	Ѕ = 6,
З = 7,	Н = 8,	Ѡ = 9,	І = 10,	К = 20,	Л = 30,
М = 40,	Н = 50,	Ѹ = 60,	О = 70,	П = 80,	У = 90,
Р = 100,	С = 200,	Т = 300,	У = 400,	Ф = 500,	Х = 600,
Ψ = 700,	ω = 800,	Ц = 900,	(или также Л = 900)		

А'

Ѡ

·К; ·Л; ·М·

Начиная с тысячи, употреблялись те же обозначения, только ставился знак, $\times$, например: $\times$ А-1000, $\times$ В-2000, $\times$ ЄХДІ-5614.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
· <u>А</u> ·	· <u>В</u> ·	· <u>Г</u> ·	· <u>Д</u> ·	· <u>Е</u> ·	· <u>З</u> ·	· <u>И</u> ·	· <u>Й</u> ·	· <u>К</u> ·
10	20	30	40	50	60	70	80	90
· <u>Л</u> ·	· <u>М</u> ·	· <u>Н</u> ·	· <u>О</u> ·	· <u>П</u> ·	· <u>Р</u> ·	· <u>С</u> ·	· <u>Т</u> ·	· <u>У</u> ·
100	200	300	400	500	600	700	800	900
· <u>Ф</u> ·	· <u>Х</u> ·	· <u>Ц</u> ·	· <u>Ч</u> ·	· <u>Ш</u> ·	· <u>Щ</u> ·	· <u>Ъ</u> ·	· <u>Ы</u> ·	· <u>Ь</u> ·
11	12	13	14	15	16	17	18	19
· <u>Ѧ</u> ·	· <u>ѧ</u> ·	· <u>Ѩ</u> ·	· <u>ѩ</u> ·	· <u>Ѫ</u> ·	· <u>ѫ</u> ·	· <u>Ѭ</u> ·	· <u>ѭ</u> ·	· <u>Ѯ</u> ·
222	319	431	988					
· <u>СКВ</u> ·	· <u>ТѦІ</u> ·	· <u>УЛА</u> ·	· <u>ЦПИ</u> ·					
222	319	431	988					
1000	2000	20000	43000					
* <u>А</u>	* <u>В</u>	* <u>К</u>	* <u>ЛА</u> * <u>Г</u>					
10000	300000	4000000	80000000					
Ⓐ	Ⓒ	Ⓓ	Ⓔ					

-
- **1037 року при Софійському соборі Ярослав Мудрий відкрив першу бібліотеку, де в середині XI століття вже налічувалося майже 950 томів рукописних книг: “Ярослав, син Володимирів, засіяв книжними словами серця вірних людей, а ми пожинаємо, приймаючи науку книжну. Книги – джерела мудрості” (“Повість минулих літ”)**
  - **Онука Ярослава Мудрого – Анна Всеволодівна – відкрила при Андріївському монастирі 1086 року перше в Європі жіноче училище для виховання жінок із шляхетних родів**
-

-
- **Поряд з державною освітою природно відбувалося засвоєння підростаючими поколіннями старовинних звичаїв, традицій, обрядів, які побутували й зберігалися у родині.**

Більшість дітей простого люду виховувались у сім'ях, поширеним залишалось також домашнє виховання і для дітей знаті.

-
- Навчання починалося з вивчення *Буквиці* (так називали буквар), потім вивчали *Часослов і Псалтир*.
  - Знайдені також спеціально оброблені дощечки “*цери*” з вирізаними на зворотній стороні 36 літерами. Такою була азбука 13-14 століття.
  - На Русі з XII ст. був відомий *буквоскладальний метод* навчання.
-

● *Процес викладу нового навчального матеріалу:*

● Учитель читав книгу та коментував окремі речення або цілі розділи. Значну увагу приділяли усному викладу у формі повчань, притч.

● Навчання арифметики починалося з вивчення нумерації – числових символів – 27 букв грецького походження.

● Слов'янські букви Б, Ж, Д, Ш, Щ, Ъ, Ь для позначення цифр не застосовували.

● *Методи навчання (сучасні назви - !!!):*

● * *Екзогенний метод* - ґрунтувався на вірі в існування двох світів (небесного і земного).

● * *Художній метод* - подавав художньо-образну характеристику видатних осіб, святих, героїв тощо.

* *Науковий метод* - полягав в поясненні навчального матеріалу емпіричним шляхом.

В Європі Київ зужив слави освітнього центру, куди приїжджали на навчання іноземці, серед яких були і престолонаслідники. Представники влади в Київській Русі були освіченими людьми, князі володіли кількома мовами.

КАЗАКЪ ТЪ КМО
ЛА ДАВ ЗІУ ОУД
СА + ЯКО БО ОЦЬ
СКРЪШАЕТЪ М
ТВЗИАНЖНВН
ТАКОЖЕНСНЪ
ХОЦЕ ТЪ ЖНВІ

ПАМ'ЯТКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

- **Перша спроба створення історії Київської Русі була здійснена за часів Ярослава Мудрого – “Повість минулих літ”**
  - **Виховні ідеали того часу відображені у житіях святих. Найвидатнішим серед них був Києво-Печерський Патерик**
-

М.Грушевський вважав, що в Україні-Русі існувала вже перша Академія наук – досить широке коло висококультурних людей, що їх зібрав навколо себе Ярослав Мудрий. Їхню колективну працю – першу збірку законів під назвою “Руська правда” – літопис приписує князю, який, очевидно, був автором ідеї. Ці закони діяли всюди, куди сягала влада Ярослава, вони вивчалися в школах, а положення церковного статуту щодо моралі та подружніх взаємин зберегли своє значення аж до XV ст.

-
- При навчанні в XI столітті використовувались твори із всесвітньої історії, переклади уривків із творів Аристотеля, Платона, Сократа, Епікура, Пултарха, Софокла, Геродота та інших учених античного світу, які входили до збірки “Бджола”, складеної із цитат із Святого Письма, афоризмів і висловлювань отців церкви. Вона містила 71 розділ, присвячений різним темам.
  - Навчальними книгами були також два “Ізборника” Святослава (1073, 1076), псалтирі, зміст яких розкривав значення виховання та освіти, ролі праці в житті людини, позитивного прикладу дорослих у вихованні дітей тощо.
-

● *Патріотичне виховання:*

- - займало чільне місце в навчально-виховному процесі;
- - образи билинних героїв сприймалися як моральний ідеал, модель громадської поведінки

● *Естетичне виховання* мало особливе значення, насамперед хоролий спів.

● *Освіта за кордоном.*

● У XII ст. поширилася тенденція здобувати освіту за кордоном. Вихідці з Русі вчилися в Константинополі, у монастирській школі в Афоні.

**“ Слово про закон і
благодать”
митрополита Іларіона
(1037-1050) складене у
характерному стилі
проповідницької
церковної традиції,
проголошувало за
головну мету виховання
підготовку молоді до
служіння рідній землі та
захисту її від
завойовників**

- у “Статуті” Ярослава, складеному в співавторстві з Іларіоном, обґрунтовано засади дошкільної педагогіки, засуджено шлюби між близькими родичами, наполягається на суворому покаранні за неповажливе ставлення до матері

● *Основні риси педагогіки XI-XIII ст.:*

- - пошук нових методів і прийомів виховання,
  - - збагачення засобів впливу;
  - - трансформації міфів в епос і науку, ілюзорних уявлень про природу – в загадках;
  - - заміна звичаю жертвоприношення дітей богам на покладання вінків.
  - Значних успіхів у київській Русі досягла *книжна справа.*
-

“ Повчання дітям ”
Володимира Мономаха

Цей твір є високим досягненням педагогічної думки XII ст. У ньому вперше у вітчизняній літературі обґрунтовано необхідність зв'язку освіти з потребами особистості та її діяльністю. Велике значення надається вихованню у дітей ініціативи і працьовитості, праця розглядається як основа успіху, честі людини. Наголошується на заохоченні дітей до **діяння** прикладом власного життя батьків

- “Повчання “ є свідченням високого рівня розвитку культури й педагогічної думки в Україні в перший період її державності. У ньому вперше в Європі обґрунтовано необхідність переходу від релігійно-аскетичного виховання до практичних завдань повсякденного життя

-
- *Не вбивайте ані невинного, ані винного*
  - *Бережіться брехні та пияцтва...через це гине душа і тіло*
  - *Нехай не застане вас сонце на постелі*
  - *В домі своїм не лінуйтесь, а всього доглядайте*
  - *Що вмієте, того не здобувати, а чого не вмієте, того вчіться*
-

● **Розвиток освіти в Русі був надовго перерваний навалою орд Батия, що не дало змоги піднятися руським школам підвищеного типу до рівня Болонського, Паризького та інших університетів Європи. Двісті п'ятдесят років Київська Русь жила під іноземним гнітом, зазнавала ворожих набігів. Усе це не могло не позначитися на долі освіти: письменних людей стало менше, культурні зв'язки із Заходом послабилися.**

Освіта і педагогічна думка у період українського Відродження (XVI — перша половина XVII ст.)

- Київська Русь, знесилена татаро-монгольською навалою, втратила свою могутність. А з часу прилучення Волині та Наддніпрянщини до Литви (1377 р.) і Галичини до Польщі (1387 р.) сплюндровані українські землі стали здобиччю литовських, польських та угорських феодалів.
-

- **В умовах поневолення, насаджування католицької віри, національного гноблення, освіта занепадає. Діти української знаті та заможного міщанства потяглися до католицьких освітніх закладів.**

- Укладення в 1596 р. після Брестського собору церковної унії дало змогу зберегти в умовах латинізації та полонізації слов'янську мову богослужіння й обряди православної церкви (у греко-католиків).

-
- Унія стала своєрідним засобом захисту української мови, створила умови для появи національної інтелігенції. Було відкрито уніатські школи, що орієнтувалися на західну педагогіку, але навчалися в них українською мовою. Щоправда, серед українського населення вони не набули популярності.
-

- На освітню справу тогочасної України справили певний вплив епоха європейського Відродження і Реформації. Так, в Україні з'являються протестантські школи, найвідомішими з яких були соцініанські та кальвіністські навчальні заклади в Дубецьку, Хмільнику, Кисилині, Гощі, Берестечку та інших містах.

-
- З кінця XVI ст. відкриваються початкові та підвищені школи, засновниками яких були братства — братські школи. Братчики вели боротьбу проти вищого католицького духівництва, організовували школи, будували шпиталі, православні церкви, видавали українські книжки і підручники. В основу діяльності братств було покладено ідеологію просвітництва.
-

- Першою братською школою підвищеного типу в Україні стала школа Львівського братства (1586), яка за організацією навчання і розпорядком шкільного життя перевершила подібні західноєвропейські школи.

-
- **Відкрилися школи також в інших містах: Перемишлі, Рогатині, За-мості, Києві, Вінниці, Кам'янці-Подільському, Кременці, Луцьку. Кращі вчителі братських шкіл були авторами підручників, наприклад, Лаврентій Зизаній написав «Граматику словенского языка», Мелетій Смотрицький — «Граматику словенскую». Досвід братських шкіл України вивчав видатний чеський педагог Я.-А. Коменський.**
-

-
- У братських школах підвищеного типу, крім читання, лічби, письма та хорового співу, засвоювали «сім вільних мистецтв». На високому рівні вивчали предмети тривіуму: граматику, риторику, діалектику; предмети квадривіуму — на дещо нижчому рівні, окрім музики. Головна увага зверталася на гуманітарні дисципліни: учні вивчали рідну, слов'янську, грецьку, латинську і польську мови.
-

-
- У школах запроваджувалися елементи класно-урочної системи, а також різні методи навчання: пояснення, бесіда, самостійна робота, диспут, взаємне навчання. Для закріплення навчального матеріалу широко використовувалося повторення. За порядком у школі, поведінкою учнів і виконанням домашніх завдань наглядали призначені на кожний тиждень учні, а також їхні батьки. Віддаючи своїх дітей до школи, батьки підписували з ректором договір, яким визначалися обов'язки школи і батьків.
-

-
- **Хоча братські школи давали підвищену освіту, вони були середніми навчальними закладами. Першими національними закладами вищого типу стали Острозька школа-академія і Києво-Могилянська академія.**
-

-
- Школу-академію в Острозі відкрив князь К. Острозький на власні кошти у 1576 р. її називали «тримовним ліцеєм» або слов'яно-греко-латинською академією. Власне, її заснування було початком компромісу між представниками східнослов'янської просвітньої тенденції та «латинської науки». У цій школі вивчали не лише слов'янську, а й грецьку, латинську, польську мови.
-

- Програма навчання передбачала й інші предмети «семи вільних мистецтв», передусім риторику, діалектику, астрономію. Вивчали також вищі студії, що виходили за рамки «семи вільних мистецтв», філософію і богослов'я.

- **Острозька школа вирізнялася високим рівнем викладання, її називали академією навіть освічені католики. Тут працювали відомі на той час люди: першодрукар І.Федоров, письменник Г.Смотрицький, польський математик і філософ Ян Лятос. Вчилися в Острозі й діти шляхти, селян.**

Іван Федоров

● Другим вищим закладом освіти стала Києво-Могилянська академія, створена 1632 р. у результаті злиття Київської братської та Лаврської шкіл. Об'єднаний заклад почав свою роботу на території братської школи під назвою Києво-братська колегія, її опікуном став Петро Могила. Згодом заклад на його честь було названо Києво-Могилянською академією.

-
- Історіографи виділяють кілька історичних етапів, які вплинули на розвиток освіти:
  - **1 етап** – XII-XIII ст. - боротьба польсько-литовських та українських феодалів між собою і великим князем Київським.
  - **2 етап** - XIV-XVI ст. - подолання феодалної роздробленості, посилення релігійного і феодалного гніту.
  - **3 етап** – (др. пол. XVI- серед XVII ст.) - розвиток ремесел, торгівлі, ріст міст. Український народ починає виступати як окрема етнічна одиниця. Підйом українського національного визвольного руху, утворення унії.
  - **4 етап** – виникнення елементарних шкіл при церквах та монастирях.
  - **5 етап** – розвиток елементарних парафіяльних шкіл, латинських, підвищеного типу, шкіл канцеляристів.
  - **6 етап** – школи католицькі, протестантські, уніатські, православні, іудейські різних освітніх рівнів.
-

● Елементарні православні:
монастирські, братські,
мандрівних дяків, січові,
полкові, мистецькі.

● Середнього рівня православні: Острозький
триязичний колегіум,
Львівська, Київська,
Луцька братські школи.

● Феофан Прокопович

На формування освітньої справи в Україні великий вплив мала епоха Відродження. Вона породила гуманізм, Реформацію, а це сприяло появі протестантських шкіл. Відомі соцініанські і кальвіністські навчальні заклади. ***Вивчали:*** основи християнської етики, математику, риторику, діалектику, (грецьку, латинську, польську, церковнослов'янську).

Школи пропагували ідеї гуманізму.

-
- Вищу освіту до середини XVII ст. отримували за кордоном.
  - **I шлях** - формування вищої школи – від початкової братської школи через колегію до академії. Такий шлях пройшли Львівська, Острозька, Луцька, Київська.
  - **II шлях** – приватний.
  - **III шлях** - на зразок європейських (історія Львівського університету від Єзуїтського колегіуму).
  - **Висновок:** протягом XIV- XVII ст. в Україні сформувалася певна система освіти, до якої входили: початкова, середня та вища ланки.

-
- **Братські школи** посідають особливе місце в боротьбі українського народу за свою незалежність, за національну освіту.
  - Школи виникають у другій половині XVI ст.
  - **Мета виникнення:**
  - у зв'язку з правом патронатства над церквою;
  - ремісничих цехів;
  - купецьких гільдій;
  - торгівельної буржуазії.
-